

Pokaz psów policyjnych na placu przy ul. Bagatela w Warszawie. Grupa przodowników z psami. Widoczny m.in. komisarz Grimm (pierwszy z lewej), Warszawa 1931 r. Źródło: NAC sygn. 1-B-185-1.

Początki nowoczesnego systemu **SZKOLENIA PRZEWODNIKÓW I TRESURY PSÓW SŁUŻBOWYCH W POLSCE**

(Policja Państwowa i Policja Województwa Śląskiego)

podinsp. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróz

Naczelnik Wydziału Wydawnictw i Poligrafii CSP

Inspirację do napisania tego artykułu stanowiło przygotowanie przez Wydział Wydawnictw i Poligrafii CSP wystawy „100 lat kynologii policyjnej”, która powstała jako część ekspozycji Izby Tradycji Zakładu Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji. W setną rocznicę utworzenia Policji Państwowej warto przypomnieć początki szkolenia przewodników i tresury psów służbowych w odrodzonej Polsce, a także ich organizatorów, których wysiłki stara się godnie kontynuować kadra dydaktyczna CSP¹.

Twórca kynologii policyjnej PP - ALOJZY GRIMM

Z hodowlą i tresurą psów policyjnych, czy szerzej – kynologią policyjną – w Polsce międzywojennej jest związana postać Alojzego Grimma, wybitnego specjalisty hodowli i tresury psów na potrzeby Policji Państwowej. Alojzy Grimm urodził się 21 czerwca 1887 r. we Lwowie. Był absolwentem Terezańskiej Akademii Wojskowej w Wiener Neustadt, gdzie najprawdopodobniej zainteresował się tresurą psów obronnych. Podczas

I wojny światowej walczył w armii austriackiej. Od 11 listopada 1918 r. do 25 czerwca 1919 r. służył w Żandarmerii Krajowej, a następnie został przyjęty do Policji Państwowej „w charakterze p.o. młod. podkomisarza Centrali Inwigilacyjnej”².

W odrodzonej Polsce pierwszy zakład tresury i hodowli psów policyjnych powstał w marcu 1919 r. w Kielcach przy dowództwie żandarmerii WP. Jego współtwórcą był właśnie Alojzy Grimm. Zakład działał tylko 3 miesiące, po czym został zlikwidowany. Jednak kierownictwu tworzącej się w tym czasie Policji Państwowej zależało na ukształtowaniu systemu wykorzystania psów, zarówno w służbie zapobiegawczej (pre-

WYDZIAŁ IV REJESTRACYJNO-KARNY KG PP

wencyjnej), jak i śledczej – wzorem innych państw, gdzie takie próby podjęto jeszcze przed I wojną światową³ – dlatego realizacja tego zadania została powierzona Komendzie Głównej Policji Państwowej.

DZIAŁ E Wydziału Rejestracyjno-Karnego KG PP

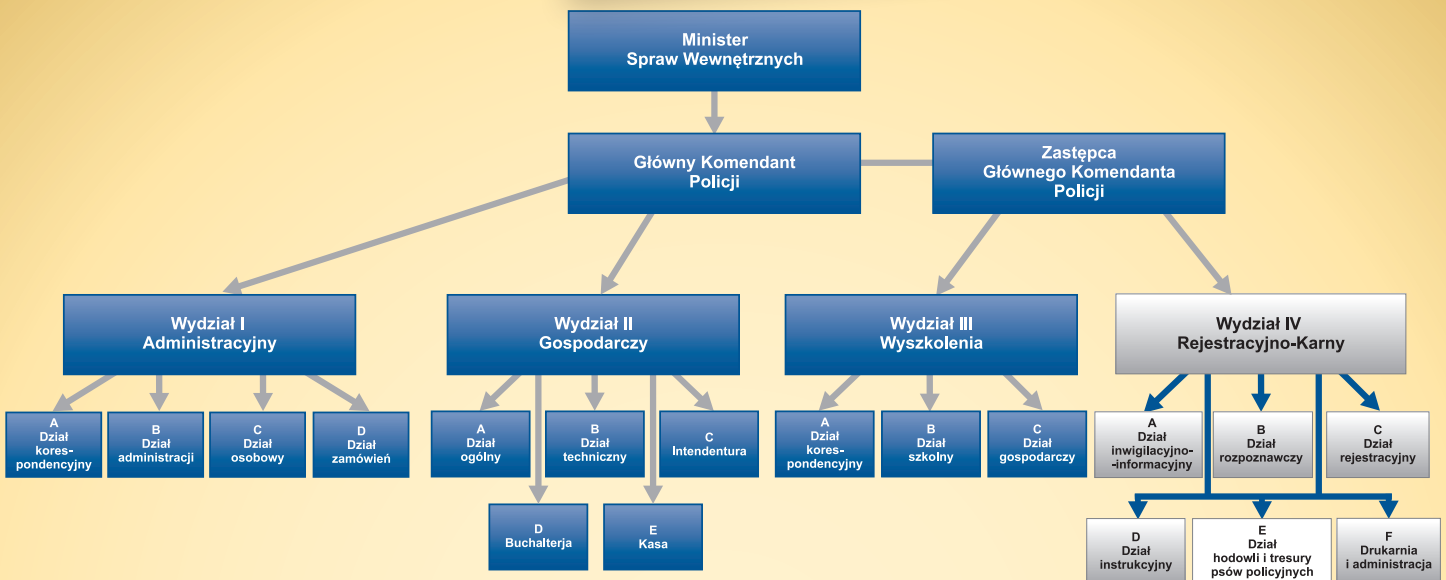
Komórką organizacyjną odpowiedzialną za hodowlę psów policyjnych i ich tresowanie, wyszkolenie przewodników psów oraz nadzór nad stanem i wytresowaniem psów Policji Państwowej został dział E (później referat) Wydziału Rejestracyjno-Karnego KG PP⁴, kierowanego wówczas przez podinsp. Wiktora Ludwikowskiego. To prawdopodobnie on nakłonił Alojzego

Komisarz Alojzy Grimm. Źródło „Dziesięciolecie służby bezpieczeństwa w Polsce odrodzonej”, Warszawa 1925, s. 31.

Grimma do wstąpienia do Policji Państwowej i objęcia kierownictwa pierwszego zakładu hodowli i tresury psów policyjnych, utworzonego w Warszawie przy ul. Powązkowskiej pod koniec 1919 r.⁵

Od początku kursom tresury towarzyszyły jednak problemy, zarówno finansowe, jak i związane z brakiem odpowiednio wyszkolonych instruktorów, ze słabą jakością psów, a nawet z epidemią, która uśmierciła w 1920 r. połowę czworonożnych wychowanków. Kierownik zakładu nie szczędził wysiłków, poszukując psów

Plan organizacyjny Komendy Głównej Policji Państwowej. Opracowanie oparte na przepisach o organizacji KG PP, wydanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych na podstawie art. 9 ustawy o Policji Państwowej z dnia 24 lipca 1919 r. Źródło: „Gazeta Policji Państwowej” 1920, nr 2, s. 8.

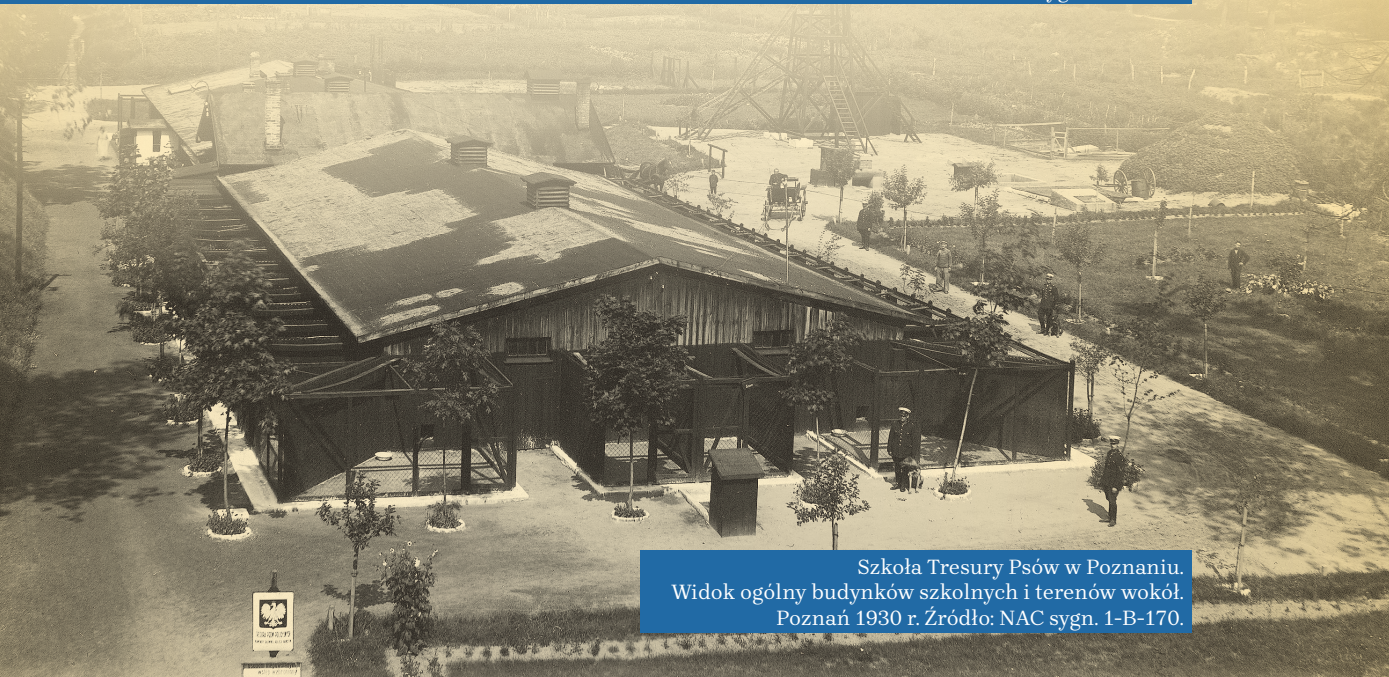
Kadra Wydziału IV Komendy Głównej PP, 1919 r. Siódmy od lewej – Wiktor Ludwikowski. Źródło: archiwum Bogusława Rogowskiego.

KWARTALNIK POLICYJNY 1-2/2019

Obchody Święta Niepodległości w Poznaniu.
Defilada oddziału policji z psami pod Zamkiem Cesarskim.
Na trybunie honorowej widoczni m.in. wojewoda poznański Roger Raczyński, prezydent Poznania Cyryl Ratajski.
Poznań 1932 r. Źródło: NAC sygn. 1-P-3023.

Szkoła Tresury Psów w Poznaniu.
Widok ogólny budynków szkolnych i terenów wokół.
Poznań 1930 r. Źródło: NAC sygn. 1-B-170.

Szkoła Tresury Psów Policyjnych w Poznaniu.
Psy policyjne przechodzą przez płot. Poznań 1933 r.
Źródło: NAC sygn. 1-B-171-3.

Szkoła Tresury Psów Policyjnych w Poznaniu.
Ćwiczenia psa policyjnego. Pies chwyta za rękę
mężczyznę ubranego w kostium ochronny.
Poznań 1933 r. Źródło: NAC sygn. 1-B-171-2.

Pies wchodzi na drzewo, aportując
specjalnie przygotowane ciężarki. Poznań
1933 r. Źródło: NAC sygn. 1-B-171-4.

znaniu cieszyła się dobrą renomą w całym kraju¹⁵. W szeregach wyszkolonych przez nią psów znalazło się kilka mających swą chlubną kartę, a ich dokonania opisywała prasa. Wśród nich można wymienić np. „Capa”, który przyczynił się do wykrycia sprawców zamordowania 6-osobowej rodziny we wsi Izabelin¹⁶, „Gałki”, która doprowadziła przewodnika st. post. Leona Pokornowskiego do sprawców napadu na mieszkańca wsi Lipa, rozpoczynając tropienie po 11 godzinach od napadu i podążając przez 2 godziny i 45 minut po 24-kilometrowym śladzie¹⁷, a także „Wilczka”, który mógł się poszczycić największą liczbą wykrytych przypadków – podczas swojej służby wytropił aż 90 sprawców poważnych zbrodni¹⁸. Szkoła na Cytadeli w Poznaniu funkcjonowała przez 14 lat, tj. do 1936 r.¹⁹

ZAKŁAD SZKOLENIA PSÓW SŁUŻBOWYCH w Warszawie na Gołędzinowie

Od sierpnia 1936 r. do 1939 r. tresura psów Policji Państwowej „wróciła” do Komendy Głównej Policji Państwowej w Warszawie. 6 czerwca 1939 r. w nowo wybudowanym zakładzie szkolenia psów służbowych Centrali Służby Śledczej²⁰ na Gołędzinowie nastąpiło otwarcie kursu specjalnego przewodników psów służbowych. Cel kursu stanowiło wyszkolenie instruktorów i przewodników psów służbowych oraz psów towarzyszy i śledczych, a uczestniczyli w nim 1 oficer i 33 szeregowych z poszczególnych województw oraz 6 strażników więziennych. Był to pierwszy tego rodzaju kurs po 5-letniej przerwie. Na kierownika kursu został wyznaczony nadkomisarz Grimm, kierownik referatu psów służbowych²¹.

ORGANIZACJA SZKOLENIA przewodników i tresury psów Policji Państwowej

Zgodnie z rozkazem nr 322 Komendanta Głównego Policji Państwowej z dnia 27 kwietnia 1926 r. zawierającym **Instrukcję o psach policyjnych**²², psy policyjne odpowiednio wytresowane (ułożone) służyły jako pomoc funkcjonariuszom policji przy: a) obchodach, patrolach i eskortach, b) tropieniu, c) rewizjach, d) przeszukiwaniu terenów (rewirowaniu). Wytresowane psy były przydzielane do ekspozytur śledczych.

Nadzór

Do zakresu działania Wydziału IV Komendy Głównej Policji Państwowej należały w szczególności takie sprawy dotyczące psów, jak: wnioski do preliminarza związanego z etatem psów

Uczestnicy kursu specjalnego przewodników psów służbowych w Warszawie podczas ćwiczeń. Źródło: „Na Posterunku” 1939, nr 25, s. 15.

Zwiedzanie zakładu szkolenia psów służbowych Centrali Służby Śledczej w Warszawie na Gołędzinowie. Źródło: „Na Posterunku” 1939, nr 25, s. 15.

policyjnych; wydawanie przepisów dotyczących psów policyjnych i przewodników psów oraz nadzór nad ich wykonaniem; uzupełnianie stanu psów, ich ułożenie, przydział i dyskwalifikacje; wyszkolenie przewodników psów; prowadzenie ewidencji wyszkolonych przewodników oraz ewidencji psów policyjnych; prowadzenie statystyki wyników psów policyjnych.

Tresura Psów Policyjnych w Poznaniu

Zgodnie w Instrukcją, wyszkolenie przewodników i ułożenie psów policyjnych przeprowadzała wyłącznie „Tresura Psów Policyjnych” w Poznaniu, której etat osobowy składał się z kierownika, dwóch instruktorów i dwóch woźnych. Ogólne kierownictwo tego działu i nadzór pełnił Naczelnik Wydziału IV, a w jego zastępstwie Komendant Wojewódzki w Poznaniu, aż do odwołania. Do praw i obowiązków Kierownika Tresury Psów Policyjnych należały natomiast: przeprowadzenie wyszkolenia przewodników psów, ułożenie psów na podstawie programu, ewidencja psów policyjnych i przewodników, przeprowadzenie po ukończeniu kursu egzaminu przewodników i pokazu tresury psów przez komisję powołaną przez Naczelnika Wydziału IV (wyniki miały być potwierdzone świadectwami wydanymi przewodnikom oraz świadectwami tresury psów).

Przewodnicy psów

Kandydatów na kurs przewodników do „Tresury” powoływał Naczelnik Wydziału IV, a wyznaczali ich komendanci wojewódzcy spośród podległych im funkcjonariuszy służby mundurowej i śledczej. Kandydaci powinni być w służbie stałej, odznaczać się zamiłowaniem do psów i ukończyć szkołę poli-

ORGANIZACJA SZKOLENIA PRZEWODNIKÓW I TRESURY PSÓW POLICJI PAŃSTWOWEJ

Wzór

KOMENDA GŁÓWNA POLICJI PAŃSTWOWEJ
WYDZIAŁ IV.
TRESURA PSÓW POLICYJNYCH

ŚWIADECTWO
EGZAMINU PSÓW POLICYJNYCH

Przewodnik:
 Policji Państwowej Województwa w
 Pies: Nr ewid. rasa
 płec: wiek ukladany: od dnia
 do dnia 192 r., chorował
 Klasyfikacja: pies

Wynik poszczególnych grup:

A) posłuszeństwo:
 1. Chodzenie przy nodze: (1–5)
 2. „Hopa!": (1–3)
 3. „Siad!": (1–5)
 4. „Waruj!": (1–5)
 5. „Waruj-zostań!": (1–5)
 6. „Daj głos!": (1–3)
 Razem: (– 26)

B) gimnastyka:
 1. Skok wwyż: (1–2)
 2. Skok wstecz: (1–2)
 3. Drabina: (1–2)
 Razem: (– 6)

C) aportowanie:
 1. Aport zwykły: (1–3)
 2. Aport, zguba własna: (1–5)
 3. Aport, zguba obca: (1–5)
 4. Aport, zakup, własny: (1–5)
 5. Aport, zakup, obcy: (1–5)
 Razem: (– 23)

D) ślad:
 1. Świeży: (1–5)
 2. Dawny: (1–5)
 Razem: (– 10)

E) praca przy figurze:
 1. Pilnowanie przedmiotu: (1–3)
 2. Nieprzyjm. pokarmu: (1–5)
 3. Eskort: (1–5)
 4. Pilnowanie osób: (1–3)
 5. Obrona: (1–5)
 Razem: (– 19)

F) reakcja na strzał:
 1. Własny: (1–4)
 2. Obcy: (1–4)
 Razem: (– 8)

G) praca na wodzie:
 1. Pływanie: (1–3)
 2. Aportowanie: (1–5)
 Razem: (– 8)

Ogólna ilość punktów (– 100).

Wiadomości teoretyczne przewodnika:
 Uwagi co do przewodnika:
 Uwagi co do psa:
 dnia 192 r.

z. r. GŁÓWNY KOMENDANT P. P.

Świadectwo egzaminu psów policyjnych stanowiące załącznik (wzór nr 3) do rozkazu nr 322 Komendanta Głównego Policji Państwowej z dnia 27 kwietnia 1926 r. – Instrukcja o psach policyjnych. Źródło: „Obowiązujące rozkazy i okólniki Komendanta Głównego Policji Państwowej w układzie rzeczowym”, Warszawa 1927, s. 243.

Psy policyjne.

R. 214.

II. Etat psów policyjnych w poszczególnych Okręgach. Począwszy od dnia 1 czerwca 1923 r. etat psów policyjnych w Okręgach wynosić będzie:

w Okręgu	I. Warszawskim . . . 4.	w Okręgu IX. Tarnopolskim . . . 5.
"	II. Łódzkim . . . 3.	" X. Stanisławowskim . . . 3.
"	III. Kieleckim . . . 3.	" XI. Poznańskim . . . 5.
"	IV. Lubelskim . . . 4.	" XII. Pomorskim . . . 4.
"	V. Białostockim . . . 3.	" XIII. Wołyńskim . . . 4.
"	VI. m. st. Warszawy . . 1.	" XIV. Poleskim . . . 3.
"	VII. Krakowskim . . . 5.	" XV. Nowogrodzkim . . 2.
"	VIII. Lwowskim . . . 5.	" XVI. Wileńskim . . . 2.
		Hodowla . . . 12.

Tylko na wyżej podaną ilość psów otrzymują Komendy Okręgowe kredyty. Kom. Okr. winny w przeciągu 2 tygodni po otrzymaniu kredytu na § 12 przekazać całkowitą sumę przyznaną na utrzymanie psa, znajdującego się w hodowli, do Kom. Okr. XI.

W hodowli i tresurze psów policyjnych mogą się znajdować zasadniczo tylko psy stanowiące własność policji państwowej.

Osoba, stojąca poza policją lub funkcjonariusz chcący oddać psa, stanowiącego jego prywatną własność na kurs do hodowli i tresury, winien złożyć podanie do Komendy Głównej (Wydział IV), która decydować będzie o możliwości przyjęcia psa i w razie zezwolenia na przyjęcie określa warunki, na jakich przyjęcie ma nastąpić.

R. 242.

II. Przydział psów policyjnych. Zdarzają się wypadki, iż psy przydzielane Komendom Okręgowym przez hodowlę psów w Poznaniu, celem uzupełnienia etatów, są oddawane wyższym funkcjonariuszom. Psy te, będąc pozostawione częstokroć bez dozoru i dalszej tresury, wychodzą z uprawy i nie przynoszą żadnej korzyści, wobec czego polecam Pp. Komendantom Okręgowym nie przydzielać psów, stanowiących własność Skarbu Państwa, wyższym funkcjonariuszom.

R. 269.

III. Nadawanie nazw psom policyjnym. Wszelkie nazwy psom, nabytym lub pochodzącym z pomiotów, nadaje Hodowla i Tresura Psów Policyjnych K. G. P. P. według alfabetu i roku, rozpoczynając w roku 1924 literą „A”.

Co do psów znajdujących się obecnie w Okręgach uzgodni Hodowla i Tresura Psów Policyjnych tę kwestię w toku reorganizacji rejestracji. Psy, pochodzące z pomiotów, otrzymują każdorazowo swe nazwy, po rozpoczęciu samokarmienia, t. j. przy rozdziale na Okręgi. Psy nabyte lub otrzymane w drodze darowizny zatrzymują swe dawne nazwy, otrzymując jako przydomek nazwę stosowną do rocznika (wieku).

Zmieniać nazwę psów w Okręgach zabraniam bezwarunkowo.

R. 322.

INSTRUKCJA O PSACH POLICYJNYCH.

§ 1. Psy policyjne, odpowiednio wytresowane (ulożone) służą jako pomoc funkcjonariuszom policji przy: a) obchodach, patrolach i eskortach, b) tropieniu, c) rewizjach, d) przeszukiwaniu terenów (rewirowaniu).

§ 2. Psy policyjne ułożone, przydzielone są do esportu śledczych (Urzędu śledczego w Warszawie). Ilość psów i ich przydział przewidziany jest w etacie Policji Państwowej.

§ 3. Uzupełnienie stanu psów następuje w drodze zakupu, a tem samem zaplanowanie psów rządowych jest zakazane.

Wybrane rozkazy Komendanta Głównego Policji Państwowej dotyczące psów policyjnych, obowiązujące w 1927 r. Źródło: „Obowiązujące rozkazy i okólniki Komendanta Głównego Policji Państwowej w układzie rzeczowym”, Warszawa 1927, s. 237.

cyjną. Przewodnicy byli zobowiązani do bezpośredniej opieki nad powierzonym psem, do jego systematycznej tresury oraz do pełnienia z nim lokalnej służby patrolowej.

Rasy psów policyjnych

Zgodnie z Instrukcją psy policyjne musiały wyróżniać się węchem, czujnością, ciętością, siłą i zwinnością, a jako obdarzone tymi zaletami wskazywano rasy owczarków alzaczkich, dobermanów, rottweilery, airedale teriery, boksery i brodacze monachijskie. Instrukcja zaznaczała jednak, że w Policji Państwowej prowadzone są zasadniczo dwie rasy: owczarki alzackie (ze względu na owłosienie – do służby na wsi) i dobermanów (do służby miejskiej) i wymieniała cechy (znamiona) świadczące o ich rasowości i przydatności, tj. wysokość, cechy budowy, masę itd.

Zaopatrzenie przewodników i psów kierowanych do Tresury Psów Policyjnych w Poznaniu

Instrukcja wymieniała przedmioty, w które należy zaopatrzyć przewodnika i psa zakwalifikowanych na kurs w Tresurze Psów Policyjnych w Poznaniu, tj. umundurowanie, uzbrojenie, odpisy wykazu stanu osobowego i stanu zdrowia psa, obrozę, szorki, smycz krótką i długą, 2 miski, grzebień, szczotkę.

Pomieszczenie psa i jego żywienie

Ściśle uregulowane były także wymiary kojców (budek i wybiegów), jak mają być zbudowane oraz sprzątane i dezynfekowane, a także określono zabiegi higieniczne i pielęgnacyjne stosowane wobec psów oraz sposób ich karmienia.

Program wyszkolenia

Przepis stanowił, że kurs tresury psa policyjnego obejmuje wyszkolenie przewodnika i ułożenie psa. Na wyszkolenie przewodnika składały się: wykłady z kynologii, instrukcja o psach policyjnych, instrukcja służby śledczej, instrukcja służbowa Policji Państwowej, użycie psa policyjnego, wykłady o tresurze psa policyjnego.

Tresura psa została podzielona na 4 okresy:

- 1) **posłuszeństwo** – chodzenie przy nodze, siadanie, warowanie, podawanie głosu, gimnastyka, pływanie, ćwiczenia zbiorowe (w oddziale);
- 2) **aportowanie** – aport zwykły, aport zguby własnej, aport zguby własnej zakopanej, aport zguby obcej, aport zguby obcej zakopanej, aportowanie przez przeszkodę, po drabinie i z wody;
- 3) **praca wędrowa i tropienie śladów świeżych i przestarzałych;**
- 4) **praca przy figurze** – nieprzyjmowanie pokarmów, pilnowanie przedmiotów i osób, eskorta, przytrzymanie osoby, obrona przewodnika, przyzwyczajanie do strzału i reakcja na strzał obcy.

Użycie psa policyjnego

Urzędy przydziałów psów stwierdzały stopień wyszkolenia przybyłego z kursu przewodnika z psem oraz stan zdrowia i podawały Wydziałowi IV faktyczny przydział psa. Prowadziły też karty ewidencyjne psów, dzienniki użycia psów i dzienniki przeszkolenia psów.

Psa policyjnego można było kierować do służby jedynie na polecenie władz sądowych, administracyjnych i policyjnych. Do patrolowania używano go w wypadkach niebezpiecznego obchodu i obławy. Do eskortowania aresztowanych używano psów, gdy zachodziła obawa ucieczki, gdy przestępca był zawodowym lub niebezpiecznym zbrodniarzem, gdy dokonał ciężkiej zbrodni lub gdy eskorta odbywa się w nocy lub w bezludnych okolicach. Do eskortowania osób pijanych psa nie wolno było używać.

Jeden z uczestników pozasłużbowego kursu przewodników psów-towarzyszy w Piotrkowie z „dobrym Brysiem”.
Źródło: „Na Posterunku” 1937, nr 52, s. 18.

Pies mógł być użyty także przy niebezpiecznych rewizjach osobistych i domowych.

Przed użyciem psa na śladzie należało ustalić przede wszystkim skuteczność jego wykorzystania, a w szczególności nie wysyłać go do pracy śledczej, jeśli:

- 1) od chwili popełnienia przestępstwa do chwili rozpoczęcia pracy upłynęło więcej niż 24 godziny;
- 2) po popełnieniu przestępstwa wystąpiły silne opady atmosferyczne lub wiał wiatr, był mróz (–10 st. C) lub upał (20 st. C) na miejscu czynu;
- 3) nie zabezpieczono śladów;
- 4) chodziło o ślady w miastach wśród ruchu ulicznego;
- 5) szkoda wynikła z przestępstwa nie dorównywała kosztom użycia psa i przewodnika;
- 6) pies był chory.

Przed użyciem psa policyjnego do przytrzymania przestępcy lub obrony przewodnika należało przestrzec osoby zainteresowane. Do ataku można było użyć psa tylko w takich wypadkach, w których było przewidziane użycie broni – dla przytrzymania przestępcy lub w obronie własnej przewodnika lub osób postronnych. O uszkodzeniu osób lub rzeczy przez psa należało niezwłocznie raportować bezpośrednio przełożonemu. W służbie były utrzymywane jedynie psy etatowe policyjne, nadające się do wszelkich dziedzin służby policyjnej. Psy zdyskwalifikowane były sprzedawane w drodze przetargu publicznego.

Instrukcja dopuszczała, by funkcjonariusz miał własnego psa policyjnego lub ochronnego (towarzysza), jednak z tego tytułu nie mógł on mieć żadnych roszczeń do Skarbu Państwa, brać do służby psa mógł tylko wtedy, gdy służba tego wymagała²³.

Rozkaz Komendanta Głównego Policji Państwowej nr 359 z dnia 13 kwietnia 1927 r. zawierał uzupełnienie Instrukcji o psach policyjnych²⁴. Wskazano w nim następujące **kategorie psów w Policji Państwowej**:

- a) **psy policyjne etatowe** – wyszkolone w Tresurze PP i wykazujące zdolności do każdej czynności przeznaczonej dla psa policyjnego;
- b) **psy policyjne lokalne** – posiadające kwalifikacje jak w kategorii a, lecz zakupione przez instytucje samorządowe lub osoby prywatne i oddane do dyspozycji policji z zastrzeżeniem, że będą służyć wskazanym lokalnym organom policji, z tym że koszty utrzymania ponosić musiała instytucja lub osoba fundująca;

c) **psy policyjne „towarzysze”** – rekrutujące się spośród zdyskwalifikowanych psów kategorii a, lecz zdolnych do obrony; przeznaczone dla tych policjantów, którzy o to się zwrócili z prośbą, pod warunkiem, że będą utrzymywać psa w ciągu 2 lat, po upływie których pies przechodzi do kategorii e, tj. na własność policjanta;

d) **psy prywatne „policyjne”** – stanowiące własność prywatną policjanta i posiadające kwalifikacje jak w kategorii a; przy czym stwierdzenie kwalifikacji psa i przewodnika należało do Tresury Psów Policyjnych, bez tego stwierdzenia nie wolno było policjantowi używać psa do czynności śledczych, koszty związane ze zbadaniem kwalifikacji musiał ponieść sam policjant;

e) **psy prywatne „towarzysze”**²⁵.

Ww. rozkaz wydłużył czas trwania kursu w Tresurze Psów Policyjnych w Poznaniu – z 4 do 7 miesięcy, a także wprowadził obowiązek urządzania konkursów lokalnych w województwach i ogólnych w celu podniesienia sprawności psów policyjnych oraz „stosownej ambicji przewodników”. Za organizację konkursów odpowiadała Tresura Psów Policyjnych²⁶.

PROPAGOWANIE DOBRYCH WZORCÓW HODOWLI I TRESURY PSÓW ORAZ WSPÓŁPRACA ze stowarzyszeniami kynologicznymi

Istotnym uzupełnieniem przepisów służbowych dotyczących tresury i używania psów policyjnych były publikacje z tego zakresu, w tym m.in. J. Majewski, *Podręcznik tresury psa policyjnego oraz do układania psów policyjno-kryminalnych, śledczych, mel-dunkowych i ochronnych*, Przemysł 1927; J. Majewski, *Tresura psa policyjnego*, Przemysł [1923]. Systematycznie publikował również Alojzy Grimm. Napisał liczne artykuły nt. hodowli i tresury psów policyjnych oraz podręczniki: *Jak układać psy policyjne*, Warszawa 1921; *Jak używać psy policyjne, opracowanie na zasadzie dzieł fachowych i własnych doświadczeń autora*, Warszawa 1922; *Pies towarzysz. Popularny podręcznik chowu i szkolenia*, Warszawa 1938. Podręczniki zawierały porady związane z wychowem, kwalifikowaniem i doбором psów, a także wskazówki tresurowe, niezbędne do wypracowania pożądanych odruchów warunkowych z zakresu posłuszeństwa, pracy wężowej i ćwiczeń obrończych.

Publikacja *Pies towarzysz* stanowiła swoistą syntezę niemal 20-letnich starań w celu upowszechnienia idei wykorzystania psów do zwiększenia bezpieczeństwa policjantów w służbie. Świadectwem tych dążeń były liczne artykuły prasowe²⁷, a także pozasłużbowe kursy szkolenia przewodników i psów, na które dobrowolnie zgłaszali się policjanci z własnymi psami, organizowane np. w 1937 r. przez Urząd Śledczy w Łodzi, a prowadzone w różnych miejscowościach województwa łódzkiego przez etatowych przewodników psów służbowych²⁸. Alojzego Grimma można uznać za twórcę nowoczesnego systemu szkolenia przewodników i tresury psów policyjnych²⁹. Tworzył zakłady tresury i hodowli psów policyjnych i nimi kierował, opracowywał podręczniki, pisał artykuły prasowe, wykładał w szkołach policyjnych, współuczestniczył w przygotowaniu programów wyszkolenia i tresury, przygotowywał pokazy tresury psów policyjnych, a także przeprowadzał inspekcje tresury psów i dokonywał oceny ich przydatności

JAK UKŁADAĆ PSY POLICYJNE

Ćwiczenia. Prowadzenie na smyczy

Zakłada się psu krótką smycz, którą treser ujmuje w lewą rękę i rozkazuje:

„CHODŹ!”

Przyczem należy uważać, by pies szedł przy lewej nodze, tak by nos jego był na jednej linii z kolanem prowadzącego i aby pies nadążał za krokiem. Jeżeli pies iść nie chce, należy go lekko pociągać, jeśli go smyczą powstrzymywaliśmy, należy go zwolnienia chodu aż do zwrócenia się nosa jego z kolanem prowadzącego. Należy się wystrzegać nadeptywania psu na łapy.

Wysuwa się psa na smycz przed siebie i rozkazuje:

„SIADAJ!”

Trzymając psa lewą ręką na smyczy, uciśka się lekko prawą ręką tył jego ku ziemi. W tej postawie musi pies pozostać, aż do udzielenia rozkazu „do nogi!” lub „chodź!”. Na wydany rozkaz pies powinien bezwzględnie zająć swe miejsce, u lewej nogi przewodnika.

Gdy się chce, aby pies gdziekolwiek bądź położył się, rozkazuje mu się ostrym tonem:

„WARUJ!”

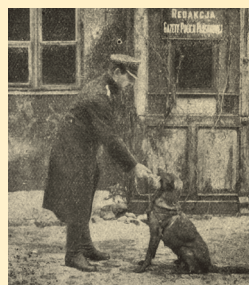
Pies winien natychmiast położyć się na brzuchu, wyciągając szyję i kładąc łeb prosto na wyciągnięte przednie łapy. Jeśli pies początkowo nie chce rozkazu tego wypełnić, bierze się smycz pod lewą stopę i tłocząc psa prawą ręką ku ziemi, ciągnie się smycz tak długo, dopóki pies się nie położy. W tej pozycji pies musi bezwzględnie pozostać, aż do odwołania rozkazu.

Osadza się psa przy nodze, wkłada mu się koziółek do aporterowania w pysk i rozkazuje „chodź!”. Jeżeli pies nosi koziółek bez móżdża, osadza się go przed sobą, kładąc koziółek na palce swej stopy i rozkazuje:

„APORT!”

O ile pies nie chwytą koziółka, naciska się łeb psa nisko ku ziemi, ciśnieniem lewej ręki na szczękę otwierając mu jednocześnie pysk, prawą zaś ręką wkładając mu lekko koziółek do pyska. Powtarza się to w ten sposób, dopóki pies samodzielnie koziółka nie chwyci. W dalszym ciągu, kładzie się koziółek prosto przed sobą; później rzuca się go i zniewala siedzącego psa, rozkazem „aport!” do podjęcia, przyniesienia i oddania koziółka. Pies winien oddawać przedmiot aporterowany zawsze w pozycji siedzącej.

Oprac. na podstawie A. Grimm, *Jak układać psy policyjne*, Warszawa 1921, s. XV-XVII, XX oraz s. 15-19.

PIES TOWARZYSZ

Popularny podręcznik chowu i szkolenia

ROLA PSA TOWARZYSZA

Policjant, pełniący zaszczytną służbę ochrony życia i mienia współobywateli, spotyka się zbyt często z przeciwdziałaniem i mściwością elementu przestępczego, nie przebiegającego w środkach. Najniebezpieczniejszym momentem bywa zasadzka, której celem jest zamach na życie policjanta. Niemniej jednak i sam odruch ściganego lub przytrzymanego, jak również chęć odzyskania przez niego za wszelką cenę wolności, mogą nieraz wytworzyć krytyczne, jeśli nie wprost niebezpieczne sytuacje dla policjanta. W wypadkach takich sprawność naszych zmysłów (wzroku, słuchu) oraz szybkie orientacje mogą okazać się zawodne, szczególnie, gdy uwagę naszą zajmuje akcja służbowa lub utrudniają istniejące w danej chwili warunki (noc, nieprzejrzyisty teren, kryjówki, zakamarki). również niewystarczająca może się okazać pomoc, jaką nam dają środki techniczne (broń, pancerze itd.). Dobrze natomiast wyszkolony i odpowiednio użyty pies-towarzysz bezsprzecznie potęguje nasze osobiste bezpieczeństwo.

Rasy psów nadające się do służby ochronno-obronnej

W służbie policyjnej używa się obecnie psów 8 ras. Niektóre (przeważnie owczarki alzackie) hodujemy już w kraju, charakterystyczny wygląd i właściwości poszczególnych ras ustalają wzorce, opracowywane i ogłaszane przez stowarzyszenia kynologiczne. Dla orientacji zamieszczamy fotografie 1) psów poszczególnych ras, uzupełnione krótkimi objaśnieniami.

OWCZAREK ALZACKI, zwany także owczarkiem, niemieckim lub mylnie wilczkiem — pochodzenia niemieckiego, maść czarna, czarna podpalana 2), szara (wilcza) w różnych odcieniach; płowa, biała i t. p. Białe łaty są dopuszczalne (czekolwiek są błędem, gdy chodzi o „piękność wystawową”); wymagana wysokość w łopacie 3) 60-65 cm. Spośród tej rasy rekrutuje się największą ilość psów służbowych.

AIREDALE TERRIER — pochodzenia angielskiego, maść czarna lub ciemnobrązowa, podpalana; wymagana wysokość około 60 cm. Przy wyborze spośród psów tej rasy należy być ostrożnym, gdyż wykazują one znaczny odsetek psów tchórzliwych.

BOXER — pochodzenia niemieckiego, maść płowa z nalotem czerwonym, brązowa, czarno-szara z ciemniejszymi pręgami lub bez nich, niekiedy z białymi łatami. Przeciętna wysokość 55 cm. Psy tej rasy, aczkol-

wiek układają (szkoła) się trudniej, tym niemniej są pierwszorzędne jako obronne. Przy wyborze należy zwracać baczną uwagę na prawidłowe uzbicie i proste odnoża przednie.

DOBERMANN — pochodzi z Turynii (Apolda), maść czarna albo czerwona (raczej rudawo-brązowa) lub nysia, zawsze podpalona. Białe znaki stanowią poważny błąd wzorcowy. Wymagana wysokość 60 cm. Rasa ta, poraz więcej zatraca swą przydatność do służby, gdyż z powodu przerasowania (przekładowania) dostarczany materiał jest za mało odporny na nasze warunki służbowe, szczególnie na prowincji, z naszymi owczarkiem tatrzańskim, maść biała, nierazdo ze smugami jasno-płowymi; wysokość ok. 60 cm. Pies na ogół trudny w układaniu, o słabym temperamencie, dotychczas w służbie rzadko używany, nadający się natomiast wyśmienicie na psa podwózkowego.

KOMONDOR — owczarek węgierski, spokrewniony z naszym owczarkiem tatrzańskim, maść biała, nierazdo ze smugami jasno-płowymi; wysokość ok. 60 cm. Pies na ogół trudny w układaniu, o słabym temperamencie, dotychczas w służbie rzadko używany, nadający się natomiast wyśmienicie na psa podwózkowego.

ROTTWEILER — rasa niemiecka, maść czarna lub brązowo-czerwona, mało podpalana; przeciętna wysokość około 60 cm. Pies ciężki, o spokojnym usposobieniu, u nas prawie nie znany.

BRODACKI OLBRZYM — „Riesenschauher”, pochodzenia niemieckiego, maść czarna, czarno-szara i wilcza w różnych odcieniach; wysokość około 60 cm. Rasa: ostatnio szczególnie zalecana w Niemczech do służby policyjnej i wojskowej; u nas mało znana.

BOUVIER — pies belgijskiego pochodzenia, będący odmianą brodacza olbrzyna oraz posiadający zblizzone doń zalety i budowę.

POLSKI OWCZAREK PODHALAŃSKI — maść biała, wysokość nie ponad 70 cm. Rasa ta dotychczas w służbie policyjnej nie była używana, aczkolwiek posiada zalety zupełnie dorównujące zaletom ras zagranicznych. Zaznaczyć jednak należy, że w śród owczarków podhalańskich często spotykamy braki budowy (zbyt wielki wzrost, podniebiony zad, wklęsły grzbiet — znamiona ras górskich), które upośledzają ich sprawność służbową. Przy racjonalnej jednak hodowli braki te dadzą się z łatwością usunąć.

Oprac. na podstawie A. Grimm, *Pies towarzysz. Popularny podręcznik chowu i szkolenia*, Warszawa 1938, s. 5-13.

JAK UKŁADAĆ PSY POLICYJNE

OPRACOWAŁ KOMISARZ POLICJI PAŃSTWOWEJ A. GRIMM, KIEROWNIK HODOWLI PSÓW POLICYJNYCH GŁÓWNEJ KOMENDY POLICJI PAŃSTWOWEJ.

WYDAŁ: STAREM REDAKCJI „GAZETY POLICJI PAŃSTWOWEJ” WARSZAWA 1921 R.

JAK UŻYWAĆ PSY POLICYJNE

OPRACOWAŁ NA ZASADZIE DZIEŁ PAŃSTWOWYCH I WŁASNYCH DOŚWIADCZEŃ A. GRIMM KOMISARZ P. P., KIEROWNIK HODOWLI I TRESURY PSÓW POLICYJNYCH GŁÓWNEJ KOMENDY POLICJI PAŃSTWOWEJ.

WYDAŁ: STAREM REDAKCJI „GAZETY ADMINISTRACJI I POLICJI PAŃSTWOWEJ” WARSZAWA 1922 R.
Skład główny: Drukarnia Polska, Pl. Teatrów 8.

ojczy
grimm

pies
towarzysz

PODRĘCZNIK TRESURY PSA POLICYJNEGO

DO UKŁADANIA PSÓW POLICYJNYCH, KRYMINALNYCH, ŚLEDZCZYCH I OCHRONNYCH
J. MAJEWSKI
NARADZEN WŁASNYM — PRZETWIL, NOLISIAW 1917.

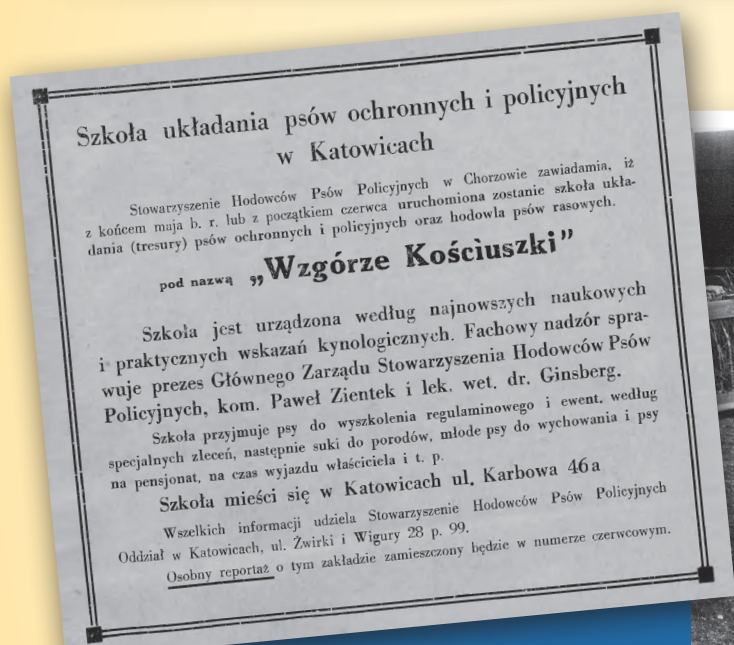
TRESURA PSA POLICYJNEGO

ulożył
J. MAJEWSKI
wskr. Pol. Państw.

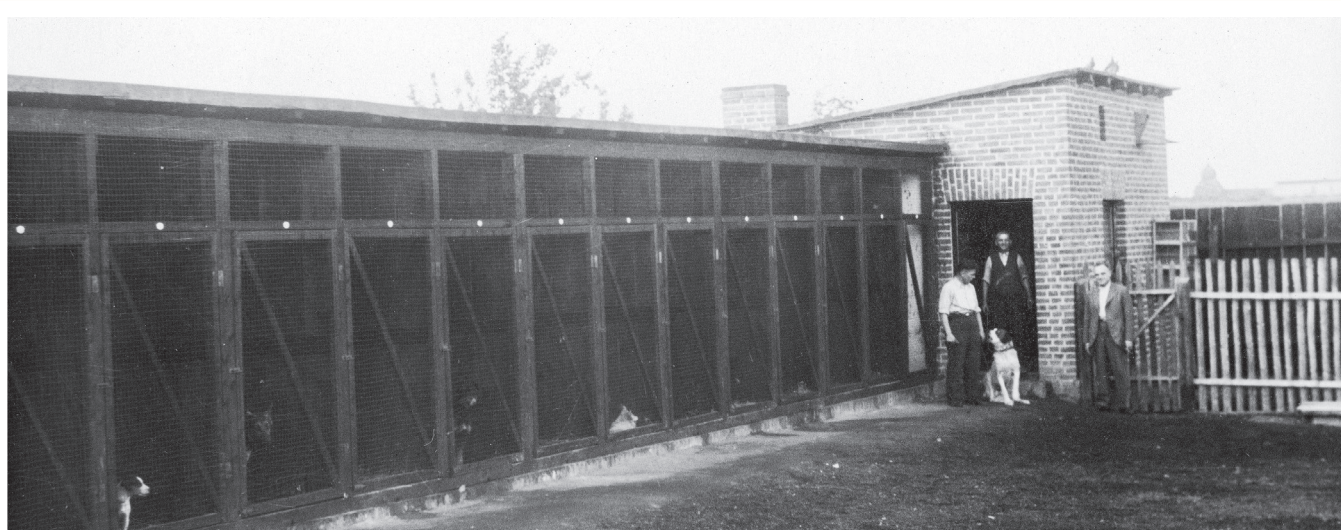
Szkoła układania (tresury) psów ochronnych i policyjnych oraz hodowla psów rasowych w Katowicach. Główne wejście do szkoły przy ul. Karbowej 46/a. Na przedzie stoją treserzy z psami, Katowice 1937 r. Źródło: NAC sygn. 1-B-169-6.

Ogłoszenie zapowiadające otwarcie Szkoły Tresury Psów „Wzgórze Kościuszki” w Katowicach. Źródło „Mój Pies” 1937, nr 5, s. 15.

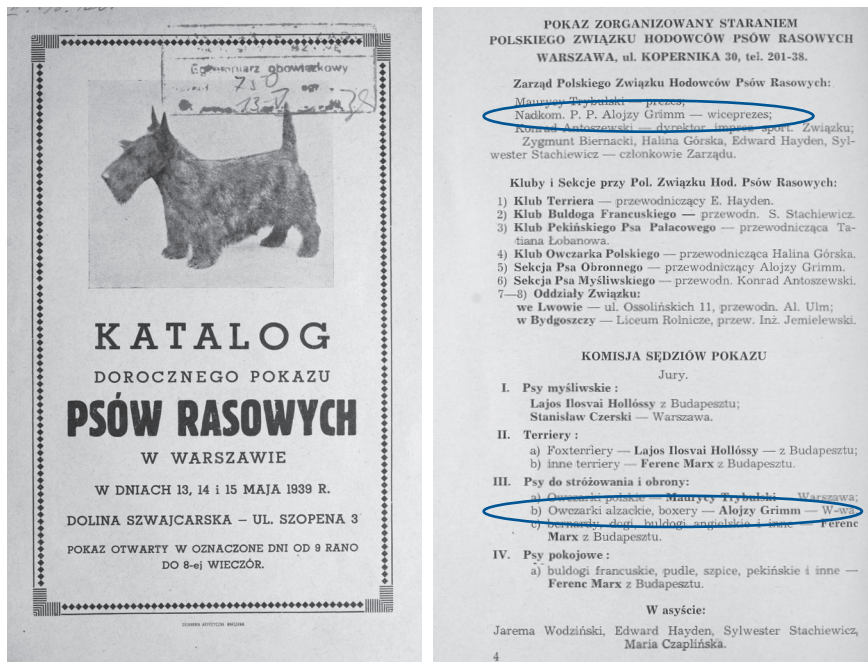

Treser podczas ćwiczeń z psem myśliwskim, Katowice 1937 r. Źródło: NAC sygn. 1-B-169-4.

Boksy dla psów, Katowice 1937 r. Źródło: NAC sygn. 1-B-169-2.

KINOLOGIA SŁUŻBOWA POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO (1922–1939)

Katalog dorocznego pokazu psów rasowych w Warszawie, 13–15 maja 1939 r. zawierający informację, że Alojzy Grimm – Wiceprezes Zarządu Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych jest członkiem komisji sędziowskiej oceniającej owczarki alzackie i boksery w kategorii „psy do stróżowania i obrony”. Źródło: zbiory polona.pl.

w okręgach Policji Państwowej³⁰. Był prawdziwym „ambasadorem kynologii policyjnej”. Jego idea powszechnego wykorzystania przez policjantów psów-towarzyszy w służbie ochronno-obronnej ziściła się, przynosząc wymierne rezultaty³¹. Aktywnie działał również w organizacjach kynologicznych – był wiceprezesem utworzonego w 1924 r. Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych w Warszawie³², a także jednym z założycieli Towarzystwa Miłośników Psa Służbowego w Polsce, które zostało wpisane do rejestru stowarzyszeń 29 września 1934 r.³³ W związku z tym często występował w roli sędziego w jury pokazów i wystaw psów³⁴.

Pracę nadkom. A. Grimma nad hodowlą i tresurą psów policyjnych przerwała II wojna światowa. Trafił do sowieckiego obozu w Ostaszkowie. Został zamordowany wiosną 1940 r. i pogrzebany w zbiorowej mogile w Miednoje. Postanowieniem Prezydenta RP z 2007 r. został awansowany do stopnia podinspektora PP³⁵.

KINOLOGIA SŁUŻBOWA POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO (1922–1939)

Omawiając początki kynologii Policji Państwowej policyjnej w okresie międzywojennym, należy również wspomnieć o rozwoju tej dziedziny na Śląsku. W dniu 17 czerwca 1922 r. na terenie wschodniego Górnego Śląska powstała autonomiczna Policja Województwa Śląskiego, podporządkowana wojewodzie i Sejmowi Śląskiemu i całkowicie niezależna od Policji Państwowej, z własnym umocowaniem prawnym, umundurowaniem, szkoleniem, zasadami naboru kandydatów do służby itp.³⁶ Policja Województwa Śląskiego dbała o poziom wyszkolenia zawodowego. Śląscy policjanci byli szkoleni w szkołach na terenie Województwa, a także uczestniczyli w kursach realizowanych przez Szkołę Policji Państwowej w Warszawie i Mostach Wielkich³⁷.

Szkołę tresury psów Policji Województwa Śląskiego utworzono z inicjatywy prężnie działającego w Chorzowie od 1934 r. Stowarzyszenia Hodowców Psów Policyjnych, którego prezesem był komisarz Paweł Zientek. Stowarzyszenie miało na Śląsku 13 oddziałów i skupiało się głównie na rozwoju hodowli i wykorzystaniu psów ras służbowych. Pierwotnie zamierzano utworzyć szkołę przy Stowarzyszeniu w Chorzowie, jednak sprawą zainteresował się oddział katowicki i znaleziono odpowiednie miejsce przy ul. Karbowej w Katowicach. Uroczyste otwarcie szkoły tresury psów pod nazwą „Wzgórze Kościuszki” w Katowicach odbyło się 30 maja 1937 r. Była to nowoczesnie urządzona szkoła układania, czyli hodowli psów policyjnych i ochronnych oraz farma hodowli psów rasowych. Na ogrodzonej przestrzeni wzniesiono murek, do którego przylegało 20 boksów dla psów. Wybudowano również 2 specjalne boksy dla psów zakaźnie chorych, aby nie dopuszczać do ewentualnego rozszerzania się chorób. Kierowanie i nadzór nad szkołą powierzono trzem członkom stowarzyszenia, byli to: nadkom. S. Brodniewicz, K. Gogołok

i J. Kozioł. Celem szkolenia było zaopatrzenie Policji w psy, których można używać w służbie obrony państwa, życia ludzkiego i mienia³⁸.

PODSUMOWANIE

Podsumowując omówione w artykule zagadnienia, można stwierdzić, że w okresie międzywojennym szkolenie przewodników i tresura psów policyjnych były przedmiotem zainteresowania i troski zarówno Policji Państwowej, jak i Policji Województwa Śląskiego. Mimo mizerni finansowej, trudnej sytuacji społeczno-politycznej, dzięki ogromnej determinacji i wytrwałej, żmudnej pracy wybitnych przedstawicieli ówczesnej policji, dobrej organizacji szkolenia, a także dzięki inicjatywie i wsparciu kierownictwa obu formacji oraz współpracy ze środowiskiem hodowców i miłośników psów powstały wówczas podwaliny nowoczesnej kynologii policyjnej.

¹ Szerzej o działalności Zakładu Kynologii Policyjnej pisali A. Przybylik, P. Mrozowski, D. Ratajczak w artykule 60 lat Zakładu Kynologii Policyjnej, „Kwartalnik Policyjny” 2016, nr 3, s. 2–25.

² Właściwie został przyjęty jeszcze do Policji Komunalnej i Milicji Ludowej. Milicję Ludową właśnie likwidowano, a nowa formacja policyjna miała nosić nazwę Straży Bezpieczeństwa Publicznego. Zob. rozkaz nr 2 Komendanta Głównego Policji Komunalnej i Milicji Ludowej z dnia 26 czerwca 1919 r. Ostatecznie jednak ustawą z dnia 24 lipca 1919 r. utworzoną formację nazwano Policją Państwową – szerzej o tym pisze w tym wydaniu „Kwartalnika Policyjnego” Ł. Subocz w artykule *Unifikacja Policji Państwowej w latach 1918–1922*.
³ A. Grimm, *Psy na usługach ludzi (psy policyjne)*, „Gazeta Policji Państwowej. Na Posterunku” 1928, nr 27, s. 1–2. A. Grimm, *Współpraca policji miejscowej z przewodnikiem psa śledczego*, „Na Posterunku” 1935, nr 37, s. 2.

⁴ *Obwieszczenia urzędowe. Przepisy o organizacji Komendy Głównej Policji Państwowej*, wydane przez Ministra Spraw wewnętrznych na podstawie art. 9 ustawy o Policji Państwowej z dnia 24 lipca 1919 roku, „Gazeta Policji Państwowej” 1920, nr 2, s. 8.

⁵ J. Paciorkowski, *Reksy, Smyki i Hultaje*, „Policja 997” 2014, nr 11 <http://gazeta.policja.pl/997/informacje/10580,Reksy-Smyki-i-Hulta->

- je-nr-116112014.html [dostęp: 5.07.2019]. W. Ludwikowski (1886–1959) – inspektor Policji Państwowej, major rezerwy żandarmerii, kryminolog, pionier daktyloskopii, komendant XI Okręgu Policji Państwowej w Wielkopolsce w latach 1910–1921, był niemal rówieśnikiem A. Grimma, obaj też studiowali w tym samym czasie na austriackiej akademii wojskowej w Wiener Neustadt. Od grudnia 1918 r. do października następnego roku W. Ludwikowski był dowódcą żandarmerii w okręgu generalnym nr 3 – w Kielcach, czyli tam, gdzie A. Grimm szkolił pierwszych przewodników i psy policyjne. Zob. też: Danuta Pożniakowska-Hanak: *Żandarmeria polowa i wojskowa w latach 1918–1939*, Centralne Archiwum Wojskowe, s. 115, http://web.archive.org/web/20141228190123/http://archiwumcaw.wp.mil.pl/biuletyn/b28/b28_5.pdf [dostęp 9.07.2019 r.]; B. Rogowski, *Żołnierz i policjant*, <http://gazeta.policja.pl/997/informacje/99834,Zolnierz-i-policjant-nr-111052014.html>, „Policja 997” 2014, nr 5.
- ⁶ Zob. m.in. *Psy policyjne*, „Ziemia Lubelska” z 19 sierpnia 1919 r., s. 3.
- ⁷ J. Paciorkowski, *Reksy, Smyki i Hultaje*.
- ⁸ *Hodowla psów policyjnych*, „Rzeczpospolita. Wydanie Poranne” 18 sierpnia 1922 r., s. 4.
- ⁹ *Hodowla i tresura psów policyjnych w Poznaniu*, „Kurjer Poznański” z 28 grudnia 1922, s. 6.
- ¹⁰ Tamże.
- ¹¹ Tamże.
- ¹² *Wśród „czworonożnych” detektywów*, „Tajny Detektyw” 1932, nr 52, s. 8.
- ¹³ Tamże.
- ¹⁴ Tamże, s. 9.
- ¹⁵ Zob. np. *Czworonożni detektywi, Polskie psy policyjne wywodzą się z owczarków tatrzańskich*. „Bolly”, „Ralf” i „Cap” to mistrzowie w swoim fachu, „Dziennik Białostocki” 18 lipca 1927 r., s. 3.
- ¹⁶ Tamże.
- ¹⁷ A. Sitkowski, *24 kilometry na tropie*, „Na Posterunku” 1935, nr 35, s. 3–4. Autor, szef Centrali Śledczej KG PP, dołączył do artykułu mapkę z trasą pracy wędrowej psa oraz reprodukcję listu prokuratora Sądu Okręgowego w Bydgoszczy zaświadczonego, że: „bez udziału psa «Galki» wykrycie sprawców wobec braku jakichkolwiek śladów napotkaloby na wielkie trudności”.
- ¹⁸ „Wilczek” – łowca zbrodniarzy, „Tajny Detektyw” 1933, s. 6.
- ¹⁹ E. Rembikowska, *Na Cytadeli w Poznaniu*, https://www.zpazurem.pl/artykuly/na_cytadeli_w_poznaniu [dostęp: 7.09.2019 r.].
- ²⁰ Nazwa Wydziału IV Rejestracyjno-Karnego Komendy Głównej Policji Państwowej została zmieniona Przepisami o organizacji Głównej Komendy Policji Państwowej z dnia 28 grudnia 1922 r. (Dz. U. RP z 1923 r. Nr 30, poz. 32) na Wydział Rejestracyjno-Pościgowy, a rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 kwietnia 1927 r. zmieniającym przepisy o organizacji Głównej Komendy Policji Państwowej (Dz. U. RP Nr 86, poz. 207) – na Centralę Służby Śledczej.
- ²¹ *Otwarcie kursu specjalnego przewodników psów służbowych*, „Na Posterunku” 1939, nr 25, s. 15–16.
- ²² *Obowiązujące rozkazy i okólniki Komendanta Głównego Policji Państwowej w układzie rzeczowym*, Warszawa 1927, s. 237–244. W niniejszym artykule zaprezentowano tylko wybrane przepisy służbowe dotyczące problematyki szkolenia przewodników i tresury psów Policji Państwowej. Archiwum Akt Nowych zawiera następujące rozkazy Komendanta Głównego Policji Państwowej regulujące te zagadnienia: rozkaz nr 13 z 6 października 1919 r. w sprawie tresury psów policyjnych, sygn. AAN 2/349/2/2.4/557/14, s. 26; nr 202 z dnia 3 marca 1923 r. w sprawach organizacji Głównej Komendy Policji Państwowej, informatora dla funkcjonariuszy PP, podręczników dla policjantów oraz psów policyjnych, sygn. AAN 2/349/2/2.4/561/2, s. 4; nr 214 z dnia 1 czerwca 1923 r. w sprawach hodowli i tresury psów policyjnych, sygn. AAN 2/349/2/2.4/561/14, s. 39; nr 322 z dnia 27 kwietnia 1926 r. w sprawie instrukcji o psach policyjnych, sygn. AAN 2/349/2/2.4/561/127, s. 571; nr 359 z dnia 13 kwietnia 1927 r. w sprawie uzupełnienia instrukcji o psach policyjnych, sygn. AAN 2/349/2/2.4/561/164, s. 714; nr 399 z dnia 8 maja 1928 r. w sprawach pochwał, organizacji służby śledczej w m.st. Warszawy, procedur zakuwania aresztantów, daktyloskopowania i fotografowania oraz psów policyjnych, sygn. AAN 2/349/2/2.4/561/204, s. 878.
- ²³ *Obowiązujące rozkazy i okólniki Komendanta Głównego Policji Państwowej w układzie rzeczowym*, Warszawa 1927, s. 237–244.
- ²⁴ Tamże, s. 244–246.
- ²⁵ A. Grimm w artykule *Pies towarzyszy*, „Na Posterunku” 1935, nr 31 tak przekonuje o wartości psa-towarzysza w służbie: „Nie ma tygodnia bez krwawej ofiary. Nie pomaga broń i obowiązek użycia jej w chwila
- lach dyktowanych przepisami. Zasadzka, ten potężny i niebezpieczny wróg policjanta, wygrywa często w tej nierównej walce. Czy nie ma to środka? – Jest! Jedynym skutecznym, niezastąpionym i pewnym środkiem jest pies, zdolny do służby zapobiegawczej i w niej wyszkolony, pies ochronno-obronny, «pies towarzyszy». Pies ten z pogardą śmierci ostrzega i broni swego pana, swego «przewodnika». Każdy policjant może posiadać takiego psa i używać go w służbie. Pozwalają na to przepisy służbowe. Władze przełożone policjanta, doceniając wartość tego środka pomocniczego, podjęły starania, by możliwie wielką ilość policjantów zaopatrzyć w psy towarzysze. Utrzymanie psa nie jest kosztowne, gdyż przy małej rodzinie można nakładem kilku groszy dziennie psa odpowiednio utrzymać”.
- ²⁶ *Obowiązujące rozkazy i okólniki Komendanta Głównego Policji Państwowej w układzie rzeczowym*, s. 244–246.
- ²⁷ Zob. A. Grimm, *Pies towarzyszy*, „Na Posterunku” 1935 r., nr 31, s. 5. A. Grimm, *Zadania i możliwości psa towarzysza*, „Na Posterunku” 1935 r., nr 33, s. 6–7. S. Blocki, *Walka obronna psa towarzyszącego*, „Na posterunku” 1936 r., nr 20, s. 4–5.
- ²⁸ A. Grimm, *Psy towarzysze w woj. łódzkiej*, „Na Posterunku” 1937 r., nr 52, s. 17–18.
- ²⁹ J. Paciorkowski, *Reksy, Smyki i Hultaje*.
- ³⁰ Zob. m.in. *Triumf cierpliwości. Piękny popis tresury psów policyjnych*, „Kurjer Poznański” z dnia 30 grudnia 1926 r., s. 6; *Czworonożni detektywi. Inspekcja tresury psów w okręgach P. P.*, „Kurjer Poznański” z 24 stycznia 1927 r., s. 6. A. Grimm, *Psy towarzysze w woj. łódzkiej*, „Na Posterunku” 1937 r., nr 52, s. 17–18.
- ³¹ Warto w tym miejscu wspomnieć o wynikach policjantów osiągniętych przy pomocy takich bohaterów psów, jak: „Rigo”, „Lux”, „Hektor”, „Redo”, „Negris”, „Fiks”, „Rex”, „Lord”, „Delfin”, „Czok”, „Teks”, „Roms”. Zob. S. Janowski, *Pies – towarzysz w służbie*, „Na Posterunku” 1938 r., nr 51, s. 6–9 oraz 1938 r., nr 52, s. 11–14.
- ³² *ZKwP – czyli Polski Związek Kynologiczny*, „Świat Czarnej Teriera”, http://www.swiatctr.pl/a-kynologia_zkwp.html [dostęp: 9.07.2019 r.].
- ³³ *Monitor Polski* 1934, nr 263.
- ³⁴ *Katalog dorocznego pokazu psów rasowych w Warszawie*, 13–15 maja 1939 r. Drukarnia Artystyczna Warszawa. Zbiory Polony – Nowej Narodowej Biblioteki Cyfrowej, polona.pl.
- ³⁵ Biogramy Ofiar Zbrodni Katyńskiej, <http://ksiegicmentarne.muzeum-katynskie.pl/wpis/9136> [dostęp: 9.07.2019 r.] oraz *Martyrologia policjantów województwa poznańskiego II RP*, pod red. Z. Smolarka i A. Borowskiego, Szczepno 2010.
- ³⁶ J. Mikitin, *Szkolnictwo policyjne w Województwie Śląskim w okresie międzywojennym*, rozprawa doktorska pod kierunkiem doc. dr. hab. A. Molendy, Uniwersytet Śląski Wydział Nauk Społecznych Instytut Historii, Katowice 2007, <http://www.sbc.org.pl/Content/12739/doktorat2856.pdf> [dostęp: 9.07.2019 r.], s. 119–126.
- ³⁷ J. Mikitin, *Szkolnictwo policyjne w Województwie Śląskim w okresie międzywojennym*, s. 29.
- ³⁸ *Placówka godna zainteresowania, Szkoła tresury psów „Wzgórze Kościuszki”*, „Mój Pies” 1937, nr 7, s. 8–9.

Summary

Beginnings of the modern system of training of dog handlers and service dogs in Poland (the State Police and the Police of the Silesian Province)

The article presents the formation process of the modern system of training of dog handlers and service dogs of the State Police and the Police of the Silesian Province in the interwar period. It also brings closer a figure and achievements of Alojzy Grimm, the outstanding specialist of breeding and dog training for the purposes of the State Police, the author and manager of the first police training and breeding units, the author of numerous press articles and textbooks from this scope, the academic teacher at police schools, the co-ordinator of the training programs.

From analysis of official regulations as well as the review of the content of trade journals it results that the training of dog handlers and service dogs were an object of the interest and concern of both the State Police and the Police of the Silesian Province. In spite of the financial hardship, difficult socio-political situation, thanks to the huge determination and the persistent, laborious work of outstanding representatives of the contemporary police, good organisation of training, and also thanks to the initiative and support of the management of both formations and the cooperation with the circle of breeders and enthusiasts of dogs, there have been created the foundations of modern police cynology.

Tłumaczenie: Renata Cedro